

Анотація. З'ясовано, що сучасна система вищої освіти ґрунтується на провідних принципах гуманізації, гуманітаризації та демократизації. Гуманістичну спрямованість педагога трактують як: найголовнішу характеристику педагогічної майстерності; спрямованість особистості педагога становлять ідеали, інтереси, ціннісні орієнтації. Розвитку гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців сприяють: гуманізація процесу підготовки, практико-орієнтоване навчання на заняттях з педагогічних дисциплін, вивчення провідного педагогічного досвіду, використання інноваційних методів навчання.

Ключові слова: гуманістична спрямованість, майбутні фахівці, розвиток гуманістичної спрямованості, система вищої освіти, педагогічна майстерність.

Актуальність (Introduction). Зміна ціннісних орієнтацій та пріоритетів сучасного суспільства призвела до змін у системі освіти, децентралізації навчання у вищій школі, її гуманізації. Гуманістична концепція обумовлює необхідність організації в навчальному процесі оптимальних умов для розкриття та розвитку студента, орієнтацію педагога на його особистість. При цьому базова освіта стає основою для вирішення педагогічних завдань щодо гуманізації особистості.

Сучасна система вищої освіти ґрунтується на провідних принципах гуманізації, гуманітаризації та демократизації, визначених у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ ст., Законах України «Про освіту», «Про вищу школу». У зазначених документах та інших концептуальних положеннях акцентується, що до основних умов підготовки фахівців міжнародного рівня у вищій школі належать: орієнтація на особистість як мету, суб'єкт, результат навчально-виховного процесу; посилення гуманістичного аспекту наукових знань; реалізація особистісного підходу, що забезпечує ставлення до молодої людини як до соціальної цінності; врахування у процесі навчання механізмів професійної особистості, механізмів соціалізації особистості за умов динамічності змін у сфері праці на початку ХХІ століття, а також закономірностей природного процесу її розвитку [1].

Аналіз останніх джерел та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Проблемі гуманізації присвячені праці науковців : І. Астахової, Г. Балла, О. Вишневського, С. Гончаренка, М. Добрускіна, В. Зінкевічус, І. Зязюна, І. Кіреєвої, В. Козакова, О. Листопада, Л. Онищук, М. Романенка, А. Суценко, Л. Хоружої, Є. Шиянова та ін.

Мета (Purpose). Метою даної роботи є окреслення проблеми формування гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців.

Методи (Methods). Теоретичні (аналіз філософської, педагогічної, психологічної літератури).

Результати (Results). Гуманізація освіти передбачає: спільну для усього освітнього простору гуманістично-орієнтовану мету освіти; зміну змісту навчання у плані його гуманітаризації; загальний підхід до освіти як особистісно-діяльнісний; форму навчання як діяльнісно-задачну (І. Зимня); створення умов, спрямованих на розкриття і розвиток здібностей людини, її позитивну самореалізацію, в основі чого лежить повага до людини, віра в неї, створення умов, змісту, організації і засобів її життєдіяльності, а також характер взаємодії з оточуючими людьми (С. Іванова).

Гуманістичну спрямованість фахівця трактують як: найголовнішу характеристику педагогічної майстерності; спрямованість особистості педагога становлять ідеали, інтереси,

ціннісні орієнтації (І. А. Зязюн); показник високого рівня сформованості педагогічної культури. Провідною для педагога є: гуманізація діяльності, гідне самоутвердження, доцільність засобів, урахування потреб вихованців; ставлення до дитини як до найвищої цінності (А. Сущенко).

А. Кудусова розуміє гуманістичну спрямованість педагога як особистісне утворення, що: є інтеграцією знань і уявлень людини про добро, істину, справедливість, необумовлену цінність інших людей, моральні норми суспільства і соціуму; детермінує її емоційно-ціннісну сферу мотивами альтруїзму, співпереживання та співчуття (емпатії), соціальну відповідальність за власні дії; стійко визначає її поведінку і вчинки в ситуаціях морального вибору шляхом їх співставлення з найвищими загальнолюдськими цінностями і ідеалами; а також є сукупністю інваріантних будників і способів діяльності, відповідних цим цінностям і ідеалам, що діють незалежно від умов і ситуацій, в яких людина знаходиться; гуманні відносини у системі «викладач-студент», застосування практико-орієнтованих завдань, активних та інтерактивних методів навчання, що забезпечують необхідні здатності майбутніх педагогів: будувати з учнем партнерські стосунки; стимулювати цікавість та підтримувати пізнавальний інтерес, ідеї та творчі замисли учнів; розвивати індивідуальність учнів, враховувати їх інтереси; ставитися до учнів без упереджених оцінок, на рівні особистісного ставлення; будувати відкриті, емоційно насичені відносини, створювати психологічно безпечну атмосферу на занятті; підтримувати живий інтерес, цікавість учнів до світу, який їх оточує; сприяти розвитку професійної ідентичності учнів.

Розвитку гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців сприяють: гуманізація процесу підготовки, практико-орієнтоване навчання на заняттях з педагогічних дисциплін, вивчення провідного педагогічного досвіду, використання інноваційних методів навчання [2].

О.О. Мишак акцентує увагу на тому, що питання впровадження принципів гуманізації у навчально-виховний процес системи професійної освіти повинно мати свої особливості з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності. У цьому зв'язку, звертається до аналізу професійної діяльності фахівця агропромислової галузі та обґрунтування гуманістичної спрямованості його особистості. Автор зазначає, що сучасний працівник агропромислового комплексу повинен не тільки глибоко володіти фаховими знаннями, а й бути здатним усвідомлювати значення своєї професійної діяльності для суспільства, відповідати за наслідки своїх дій і вчинків, володіти високим рівнем загальної культури, відзначатися сформованістю якостей господарника, управлінця.

Отже, діяльність фахівця агропромислової галузі на гуманістичних засадах добра, відповідальності, обов'язку передбачає дотримання таких принципів:

- створення екологічно та технологічно безпечних умов життєдіяльності суспільства;
- збереження біологічної автентичності живої природи як такої в умовах науково-технічного прогресу та розвитку генної інженерії;
- уникнення використання агентів та технологій, які можуть мати негативний вплив на здоров'я людей;
- підтримання та покращання здоров'я ґрунту, рослин, тварин;
- запобігання ризикам шляхом застосування відповідних технологій і відмова від упровадження деяких з них, якщо наслідки їх використання важко передбачити;
- передбачення наслідків своїх дій і вчинків;
- покращання якості сільськогосподарських продуктів, способів їх виготовлення і переробки для підвищення рівня харчування;
- свідомі і активна участь у професійній діяльності для досягнення блага суспільства.

Здійснений аналіз професійної діяльності фахівців є підґрунтям для з'ясування змісту поняття *«гуманістична спрямованість фахівця»*, яке розуміється як інтегративна властивість особистості, що визначає її поведінку згідно з ідеями гуманізму – визнання самоцінності людини, її прав на особистісний розвиток і щасливе благополучне життя, гуманне ставлення до людей, прагнення до діяльності, яка не тільки принесе благо оточуючим, а сприятиме збереженню людства та біологічної автентичності живої природи як такої.

Отже, кінцевою метою вищої освіти, яка базована на принципах гуманізації, повинно стати виховання не лише фахівця агропромислової галузі, а насамперед суспільно активної

свідомої особистості. Актуальність і недостатня вивченість проблеми формування гуманістичної спрямованості майбутніх фахівців зумовлює потребу у спеціальному науково-педагогічному дослідженні реального стану й пошуку оптимальних шляхів її реалізації [3].

Гуманістичне виховання студентів університетів є невід'ємною складовою цілісного педагогічного процесу творення особистості в умовах суб'єкт-суб'єктних взаємин викладачів і студентів, спрямованою на засвоєння гуманістичних знань, формування спеціальних умінь, навичок, гуманістичних якостей особистості та реалізованою в гуманістичній спрямованості, гуманістичному тезаурусі, гуманістичній самоідентифікації.

Структура гуманістичного виховання студентів представлена трьома компонентами: потребнісно-мотиваційним, когнітивним і діяльнісно-поведінковим, які знаходяться у взаємозв'язку і взаємодії.

Особливості гуманістичного виховання студентів технічних університетів зумовлені специфікою навчально-виховного процесу зазначених закладів освіти: 1) домінуванням технічних дисциплін над соціально-гуманітарними; 2) недостатньою спрямованістю навчально-виховного процесу на гуманістичне виховання та недооцінкою його значущості для формування особистості студентів; 3) певними розбіжностями між теоретично обґрунтованими концепціями виховної роботи та їх фрагментарною практичною реалізацією; 4) наявним складом викладачів з технічною освітою, які не мають спеціальної психолого-педагогічної підготовки; 5) гендерними психологічними особливостями студентського контингенту з переважаючою кількістю представників чоловічої статі [4].

Висновки і перспективи (Discussion). Ми погоджуємось з думкою Н.О.Бочаріної [5], що аналіз наукових досліджень щодо гуманізації особистості та вивчення особливостей формування гуманістичної спрямованості майбутнього фахівця дозволив зробити такі висновки:

– Студенти не мають цілісної гармонійної системи поглядів, відносин, розуміння оточуючого соціального й природного світу, особистого “Я”.

– Гуманістичне виховання як процес пізнання та досягнення світу майбутнім фахівцем – це цілісний процес, що включає і свідоме, і несвідоме в психіці та поведінці особистості.

– Необхідно говорити про формування гуманістичної спрямованості майбутнього фахівця в процесі освіти й життєдіяльності.

– Для визначення психологічних особливостей формування гуманістичної спрямованості майбутнього фахівця важливим є поняття про компоненти, з яких складається гуманістична спрямованість майбутнього фахівця, формується на основі соціально психологічних та педагогічних знань і є результатом складної розумової та психологічної діяльності, що реалізується в єдності емоційно почуттєвого та логічно послідовного, приючи розвитку психолого-педагогічного мислення майбутніх фахівців.

Гуманістична спрямованість виховання не є вродженою рисою особистості, а безпосередньо формується у процесі активної діяльності та є синтезом узагальнених чуттєвих образів, що відображають природні, соціальні явища в житті людини.

Список використаних джерел

1. Опольська Марина Вікторівна. Формування гуманістичної спрямованості майбутніх менеджерів-економістів у процесі професійної підготовки // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук – 13.00.07 – теорія та методика виховання київ – 2009 – 26с.

2. Учитель Інна. розвиток гуманістичної спрямованості майбутнього педагога професійного навчання // Наукові записки. – Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. – Випуск 9 (III). – С.70–73.

3. Мишак О.О. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля.//Серія «Педагогіка і психологія». – Педагогічні науки. – 2016. № 1(11).– С. 279.

4. Міняйлова Алевтина Володимирівна. Гуманістичне виховання студентів у навчально-виховному процесі технічних університетів //Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук – 13.00.07 – теорія та методика виховання. – Миколаїв – 2010.– 25с.

5.Бочаріна Н.О. Формування гуманістичної спрямованості майбутніх соціальних педагогів у процесі особистісно орієнтованого виховання // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України/ Проблеми сучасної психології. – 2010. Випуск 10.– С. 53–62.

6.Сопівник Р.В., Мишак О.О. Модель процесу формування гуманістичної спрямованості майбутнього біотехнолога аграрної галузі // Біоресурси і природокористування. 2014. Вип. 3-4. С.180-187.

References

1. Opol's'ka Maryna Viktorivna. (2009) Formuvannya humanistychnoyi spryamovanosti maybutnikh menedzheriv-ekonomistiv u protsesi profesiynoyi pidhotovky [Formation of the humanistic orientation of future managers-economists in the process of professional training]. Avtoreferat dysertatsiyi na здобuttya naukovoho stupenya kandydata pedahohichnykh nauk 13.00.07 teoriya ta metodyka vykhovannya kyyiv. 26.

2.Uchytel' Inna. Rozvytok humanistychnoyi spryamovanosti maybutn'oho pedahoha profesiynoho navchannya [Development of the humanistic orientation of the future teacher of vocational training]. *Naukovi zapysky. Seriya: Problemy metodyky fizyko-matematychnoyi i tekhnolohichnoyi osvity. Vypusk 9 (III).* 70–73.

3.Myshak O.O. (2016) Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu imeni Al'freda Nobelya [Bulletin of the University of Dnipropetrovsk named after Alfred Nobel]. Seriya «Pedahohika i psykholohiya». Pedahohichni nauky. № 1(11). 279.

4.Minaylova Alevtyna Volodymyrivna. (2010) Humanistychne vykhovannya studentiv u navchal'no-vykhovnomu protsesi tekhnichnykh universytetiv [Humanistic education of students in the educational process of technical universities] .Avtoreferat dysertatsiyi na здobuttya naukovoho stupenya kandydata pedahohichnykh nauk –13.00.07 teoriya ta metodyka vykhovannya. Mykolayiv. 25.

5.Bocharina N.O. (2010) Formuvannya humanistychnoyi spryamovanosti maybutnikh sotsial'nykh pedahohiv u protsesi osobystisno oriyentovanoho vykhovannya [Formation of the humanistic orientation of future social educators in the process of personally oriented education]. *Zbirnyk naukovykh prats' KPNУ imeni Ivana Ohiyenka, Instytutu psykholohiyi im. H.S.Kostyuka APN Ukrayiny/ Problemy suchasnoyi psykholohiyi. Vypusk 10.* 53–62.

6. Sopivnyk R.V., Myshak O.O. (2014) Model protsesu formuvannia humanistychnoi spryamovanosti maibutnoho biotekhnoloha ahrarnoi haluzi [Model of the process of formation of the humanistic orientation of the future biotechnologist of the agricultural sector]. *Bioresursy i pryrodokorystuvannia.* 2014. Vyp. 3-4. S.180-187.

ФОРМИРОВАНИЕ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Бжузе Г., Бида Е.А.

Аннотация. Выяснено, что современная система высшего образования основывается на ведущих принципах гуманизации, гуманитаризации и демократизации. Гуманистическую направленность педагога трактуют как: самую характеристику педагогического мастерства; направленность личности педагога составляют идеалы, интересы, ценностные ориентации. Развитию гуманистической направленности будущих специалистов способствуют: гуманизация процесса подготовки, практико-ориентированное обучение на занятиях по педагогическим дисциплинам, изучение ведущего педагогического опыта, использование инновационных методов обучения.

Ключевые слова: гуманистическая направленность, будущие специалисты, развитие гуманистической направленности, система высшего образования, педагогическое мастерство.

FORMATION OF HUMANISTIC DIVERSITY FUTURE FACTORS

Buzze G., Bida O.A.

Abstract. It is revealed that the modern system of higher education is based on the guiding principles of humanization, humanization and democratization. The humanization of education

implies: a humanistic-oriented educational goal common to the entire educational space; change the content of training in terms of its humanization; general approach to education as a person-activity; the form of training as an activity-task (I. Zimnya); the creation of conditions aimed at the disclosure and development of human abilities, its positive self-realization, which is based on respect for the person, faith in it, the creation of conditions, content, organization and means of its life, as well as the nature of interaction with other people (S. Ivanov) . The humanist orientation of the teacher is interpreted as: the most important characteristic of pedagogical skill; the orientation of the personality of the teacher is ideals, interests, values orientations (I.A. Zyazyun). The development of the humanistic orientation of future specialists is facilitated by: the humanization of the training process, the practice-oriented learning in classes on pedagogical disciplines, the study of leading pedagogical experience, the use of innovative teaching methods. The humanistic orientation of upbringing is not an innate personality trait, but is directly formed in the process of active activity and is a synthesis of generalized sensory images that reflect the natural, social phenomena in human life.

Key words: *humanistic orientation, future specialists, development of humanistic orientation, higher education system, pedagogical skill.*

УДК 378:-048.58

**ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО
ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ**

О.А. БІДА, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології,
Закарпатський угорський інституту ім. Ференца Ракоці II

E-mail: tetyanna@ukr.net

О.В. КУЧАЙ, доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: kuchay@ukr.net

Анотація. *Професійне самовизначення особистості є складним та тривалим процесом пошуку та реалізації себе в професії. З'ясовано головну мету професійного самовизначення. Мета статті – розкрити основні поняття готовності до професійного самовизначення майбутніх учителів початкової школи в сучасній психолого-педагогічній науці. Визначено наступні підходи до розгляду поняття готовності: функціонально-психологічний, особистісний, діяльнісний. Базуючись на визначених дослідниками компонентах готовності, можна припустити, що у структурі професійного самовизначення майбутнього вчителя початкової школи присутні мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти. Самовизначення – це багатомірний процес, який можна розглядати з різних точок зору: як серію задач, які суспільство ставить перед особистістю, що формується, і які власне особистість має вирішити за певний період часу; як процес поетапного прийняття рішень, за допомогою яких індивід формує баланс між своїми бажаннями та нахилами, з однієї сторони, і потребами суспільства – з іншої; як процес формування індивідуального стилю життя, частиною якого є професійна діяльність. Сформульовано ряд завдань професійного самовизначення майбутнього вчителя початкової школи.*

Ключові слова: *готовність, професійне самовизначення, майбутні учителі, початкова школа.*

Актуальність (Introduction). *Формування ринку праці в Україні, її інтеграція в світовий економічний простір супроводжується зростанням конкуренції між професіоналами високої кваліфікації. В такі жорсткі умови й потрапляє сучасна молодь, яка прагне здобути хорошу професію відразу після закінчення навчання, мріє про швидкі професійні досягнення, матеріалізовані в зовнішніх атрибутах успішної людини, й при цьому не бажає повною мірою працювати над собою, підвищувати свій особистісний і професійний рівень, розвивати*